

**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІД ЧАС
ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ – ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ
ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИНИ «ВЧИТЕЛЬ-УЧЕНЬ».**

Максютов Андрій Олексійович,

к.п.н., доцент

Рожі Інна Гергіївна,

к.п.н., викладач

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

andriy.maksyutov@udpu.edu.ua

Вступ Виховання національно-патріотично свідомого покоління, нової генерації молодих громадян незалежної, самостійної України – це складний процес, який залежить не лише від загальних тенденцій розвитку наукової педагогічної думки, але і від загальних політичних настроїв та тенденцій соціально-економічного розвитку суспільства. Загалом, процес виховання – це цілеспрямоване управління розвитком особистості, набуття нею соціального досвіду, національних здобутків народу; система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості, специфіка якого полягає в тому, що він є тривалим у часі і безперервним. Процес виховання залежить від об’єктивних і суб’єктивних чинників [2]. До об’єктивних чинників належать особливості розвитку держави, перебудова економіки на ринкових засадах, відродження національних традицій, вплив соціуму тощо. Суб’єктивними чинниками є діяльність сім’ї і громадських організацій, навчально-виховна робота закладів освіти, діяльність засобів масової інформації.

Саме тому, сьогодні актуальною науковою проблемою є не лише розкриття змісту патріотичного виховання як соціальної проблеми, але і наукове обґрунтування моделі національно-патріотичного виховання учнівської молоді.

Мета. Розкриття сутності, мети, завдань та принципів національно-патріотичного виховання, що є запорукою формування партнерських відносин між вчителем та учнем. Обґрунтовування та оновлення змісту, форм та методів виховання, що мають на меті формування в учнів національної свідомості й самосвідомості, патріотичних почуттів.

Матеріали та методи. Визначальну роль у роботі з учнями відіграють активні методи, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, що сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи та творчості. До таких методів можна віднести: метод відкритої трибуни, ситуаційно-рольові ігри, соціально-проектну діяльність, соціограму, ігри-драматизації, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, створення проблемних ситуацій та ситуацій успіху, аналіз конфліктів та моделей стилів поведінки [1].

Результати та обговорення. В основі виховного процесу школи лежить система виховних відносин, що забезпечує взаємодію педагогів, батьків та учнів згідно з суспільно заданими та цілями виховання – розквіт духовної сутності людини, яка має стати висококваліфікованим спеціалістом, займати чіткі національні, загальногосподарські позиції, бути активною у громадському житті, відповідальною за моральне становлення себе як особистості. Реалізуючи концепцію освіти, як процес розвитку творчої особистості, вчитель географії повинен постійно вести пошук нових педагогічних технологій, що сприяють формуванню середовища, яке розвиває, навчає та виховує.

Шкільна географія відіграє значну роль у вихованні патріотизму підростаючого покоління. Національно-патріотичне виховання – виховання засобами шкільної географії людини-громадянина, людини-патріота, основними рисами якої є національна самосвідомість, почуття любові до своєї Батьківщини, шанобливе ставлення до народних традицій, звичаїв, обрядів, як ланки, що визначає духовну єдність поколінь, почуття громадянської й соціальної відповідальності, бажання поліпшити умови життя в рідній

місцевості [4]. Шляхами реалізації завдань патріотичного виховання в процесі навчання географії є:

1. Відбір змісту навчального матеріалу й посилення його українознавчої спрямованості. Так, характеризуючи окремі території світу, доречно ознайомлювати учнів із внеском українських учених у їх вивчення й освоєння (наприклад, під час вивчення теми «Відкриття й освоєння Африки» в курсі «Географія материків і океанів» учитель може більш докладно зупинитися на дослідженнях території цього материка українським мандрівником і дипломатом Єгором Ковалевським).

2. Реалізація принципу національної спрямованості шкільної географії, який передбачає формування в учнів національної свідомості, прищеплення шанобливого ставлення до традицій і звичаїв українського народу щодо вшанування й збереження природи краю, підтримання таких важливих рис української нації, як чуйність, працелюбність і милосердя, що має знайти своє вираження в широкому й активному залученні в процес вивчення географії здобутків усної народної творчості (прислів'їв, приказок, прикмет, загадок про природні об'єкти та явища), елементів календарної обрядовості, землеробської культури, використанні народних традицій поведінки в природі, шанобливого ставлення до неї.

3. Максимальне використання виховного потенціалу шкільного краєзнавства. Реалізація цього завдання може відбуватися шляхом практичного вивчення особливостей природи, господарства й населення рідного краю в процесі організації активних форм навчальної діяльності учнів (практичних робіт на місцевості, екскурсій, експедицій, дослідницьких проектів та ін.); конкретизації теоретичних географічних знань прикладами своєї місцевості; орієнтації учнів на дослідну, суспільно корисну діяльність у рідному краї за умов її інтеграції з наукою і місцевим виробництвом (наприклад, у темах з географії свого регіону в 8-9 класах та під час вивчення курсів за вибором «Географія рідного краю»).

4. Формування в учнів уявлень про досягнення України в галузі науки, техніки, культури. Цей напрям виховної роботи пропонуємо реалізовувати в процесі знайомства учнів зі значущими результатами діяльності видатних вітчизняних дослідників, державних діячів, представників громадських організацій; висвітлення інноваційних проектів у рамках міжнародного співробітництва. (наприклад, М. Миклухо-Маклая, П. Чубинського, С. Рудницького, А. Синявського, О. Маринича та ін.)

Особливо велика роль у вихованні в учнів патріотизму, гордості за свою Батьківщину, почуттів поваги до інших народів, різних країн належить фізичній і економічній географії. Кожна тема, кожний урок містять політико-виховну інформацію, усвідомлене сприйняття якої учнями сприяє переконаності – кращого місця, ніж рідний дім немає у цілому світі. Патріотичному вихованню сприяє весь процес навчання географії, адже цей предмет має виключно широкі можливості для організації патріотичного виховання. Зокрема, на уроках у 8-му і 9-му класах під час вивчення матеріалу про природу та господарство України відбувається формування почуття приналежності до великого українського народу, яким ми є; гордості і любові до нашої культури і традицій.

У процесі проведення позакласної роботи (екскурсії, походи, подорожі) юні туристи-краєзнавці продовжують вивчення, й дослідження рідного краю. Вони розширюють свій світогляд, закріплюють і поглиблюють знання, здобуті на уроках географії, формують високі моральні якості громадянина України. Тут з'являється ще більша можливість ознайомити учнів із історією Батьківщини, її природними багатствами, народними звичаями, традиціями [3].

Для реалізації поставлених завдань необхідно організувати у своїх загальноосвітніх навчальних закладах наступні заходи:

– запровадження нагород для учнів із числа переможців олімпіад, конкурсів в системі МАН та ін. у номінаціях: кращий знавець географії України та кращий краєзнавець на рівні навчального закладу, населеного пункту або району, області, України.

- у здійснити дворічне планування тижня географії з обов’язковими акцентами: на патріотичну складову навчання географії, краєзнавчу складову навчання географії, поширення культури українського народу, поширення культури національних меншин нашої країни у контексті єдності України;
- проведення заходів присвячених вітчизняним географам, економістам, відомим мандрівникам та природодослідникам, як минулого, так і сьогодення;
- посилення роботи з географічного краєзнавства, зокрема, створення краєзнавчої кімнати-музею при школі;
- участь у всеукраїнських історико-етнографічних та еколого-географічних експедиціях, які проводяться в рамках руху учнівської та студентської молоді України за збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів народу, зокрема «Моя земля – земля моїх батьків»;
- організація екскурсійних подорожей, туристичних походів історичними місцями, музеями (Київ, Запоріжжя, Львів, Одеса, Полтава, Батурин, Канів), тощо.

Висновки. Отже національно-патріотична вихованість учнів яскраво виявляються у різних видах практичної діяльності. В результаті формування партнерських відносин між вчителем та учнем, останній має високий рівень знань з історії України, української мови, фахових дисциплін, глибокі та міцні знання традицій і культури свого народу та інших народів. Має високо розвинене почуття патріотизму, любові до історії Батьківщини. У життєвій позиції особистості домінує висока соціальна відповідальність за долю Батьківщини, її державні інтереси, свідоме ставлення до військового обов’язку, вона засуджує антиукраїнські вияви. Учень бере активну участь у громадській діяльності, виявляє стійку тенденцію до позитивної моральної поведінки. Рисами характеру такого учня є товариськість, дисциплінованість, акуратність, працьовитість. Він має сформовані практичні уміння та навички оцінювання патріотичного потенціалу заходів та занять, самостійно організовувати процес патріотичного виховання серед товаришів. У житті використовує досвід відомих постатей України, вболіває за долю України та українського народу.

Саме завдяки реалізації вище перелічених аспектів можливо створити оптимальні партнерські відносини «вчитель-учень», які і є запорукою успішного освітнього процесу з вивчення географії.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д., Чорна К.І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді.– Київ, 2014. – 29 с.
2. Василюк О. Патріотичне виховання української молоді: механізми раціоналізації. / О. Василюк, М. Єнін. // Youth in Central and Europe. Sociological Studies. – 2017. – №2. – С. 87.
3. Гула Р. В. Патріотизм в Україні: уроки минулого, сучасний стан, погляд у майбутнє [Електронний ресурс] / Р. В. Гула – Режим доступу до ресурсу: http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_6_2013/03.pdf.
4. Національно-патріотичне виховання [Електронний ресурс] // сайт МОН – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilnaosvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya>.